

RAMSEY NASR KEERT TERUG NAAR DE PLANKEN

‘Ik snak weer naar wat krullen in het leven’

Ramsey Nasr staat op een kruispunt. Achter hem het Dichterschap des Vaderlands, links zijn relatie die net afsprong, rechts zijn terugverlangen naar België. Hoe moet dat nou? Voor hem één zekerheid: opnieuw acteren, bij Toneelgroep Amsterdam. ‘Het is fijn weer ergens onderdeel van te zijn.’

Ramsey Nasr: ‘Te vaak heb ik in voorstellingen gestaan waarvan ik dacht: ik sta hier weer in mijn blote reet iets belachelijks te doen waarvoor ze elke andere acteur hadden kunnen vragen.’

© Jan Versweyeld

WOUTER HILLAERT

Het openingsbeeld van *Lange dagreis naar de nacht*, de comeback van Ramsey Nasr op de planken, lijkt wel speciaal voor hem gemaakt. Dierbaar nemen de vier acteurs op de scène elkaar in de armen, tot één hecht gezin. Tweeënhalf uur lang zullen van dit gezin net de pijnlijke scheuren opengetrokken worden, maar precies dat heftige spel heeft Nasr weer doen tekenen voor theater. ‘Ik miste het samenwerken met collega’s. Als dichter sta je steeds alleen op een podium en ben je ook altijd zelf verantwoordelijk voor alles. Van die druk wou ik af. Spelen bij Toneelgroep Amsterdam voelt als terugkeren naar een familie.’

In de voorstelling van Ivo van Hove speelt Nasr de rol van zoon Jamie, een verlopen acteur die zichzelf de verdiensten in zuipt en bij de hoeren verlichting zoekt voor de knellende banden met zijn vreklike vader, zijn morfine-verslaafde moeder en zijn broer die doodgaat aan tbc. *Lange dagreis naar de nacht* is een enkeltje richting de hel, door Eugene O’Neill afgestempeld met pikzwarte inkt. Verwijten schieten over en weer. ‘Jij hebt me ooit het toneel opgesleurd’, blaft Jamie tegen zijn vader. ‘Ik heb helemaal nooit acteur willen worden.’

Voor Ramsey Nasr zelf ligt dat anders, al was toneelspele niet zijn allereerste wens. ‘Ik vergeet nooit de verbazing van de kleuterjuf, toen ik tijdens het kringgesprek zei dat ik koningin wilde worden. Wilhelmina, Juliana, Beatrix: kan je nagaan. Ik wist niet eens dat er zoiets bestond als een koning. Uiteindelijk ben ik toch een soort *drama queen* geworden, dus heel ver zat ik er niet naast.’

Later wilde Nasr graag Darwin worden. ‘Nog steeds is hij voor mij net zo belangrijk als mijn acteren. Dat kwam ooit door een tentoonstelling over de evolutietheorie in de dierentuin, met ook degenkrabben, van die levende fossielen. Ik wist niet wat ik zag!

Ik raakte geobsedeerd door wat Darwin had teweeggebracht, maar ook door zijn aard van lieve, bescheiden opa. Als de man op de wolken niet bestaat, vind ik hem een hele goede vervanger.’

De dichter maakt geen grap. Niet sinds hij op Spitsbergen is geweest. ‘In zo’n landschap ben je geen kunstenaar meer, zelfs geen deel van de menselijke cultuur. Daar ga je gewoon op in de voedselketen: plankton, krill, vissen, en bovenaan niet de mens, maar de ijsbeer. Wat doen wij hier op aarde? Dat zijn de vragen waar het darwinisme je van doordrongen maakt.’

Waarom wou je dan toch toneelspeler worden?

‘Toen ik als puber meedeelde met het schooltoneel werd ik simpelweg gelukkig van op een podium te staan. Wat een kick: mensen luisteren, mensen lachen met wat je doet! Zo kwam ik op Studio Herman Teirlinck terecht, waar figuren als Jan Decleir, Wannes Van de Velde en vooral Willy Vandermeulen me erg hebben geholpen om mijn persoonlijkheid vorm te geven. Ze haalden van alles uit me waarvan ik zelfs niet wist wat het was.’

Toch heb je na de Studio maar een paar jaar geacteerd, bij het Zuidelijk Toneel.

‘We hebben een paar hele mooie

dingen gemaakt, zoals *Caligula* en *Romeo en Julia*. Maar het spelen ging me verstikken. Als reisgezelschap speelden we van Brugge tot Groningen, zestig voorstellingen na elkaar. Ellenlang in dat busje zitten, eten bij de lokale Chinees: de mythe werd snel van haar sokkel gehaald. Intussen repeteerde je ook nog eens vijf keer per week aan een volgend stuk. Je was nooit thuis. Dat nekte niet alleen mijn toenmalige relatie, ook het beroep deed mij niets meer. Dat zegt niets over de kracht van acteren, maar alles over de tredmolen waarin je terecht komt. Daarin is toneel een van de lastigste kunsten, omdat het elke avond opnieuw uitge-

voerd moet worden. Het spel wordt er niet slechter van, maar mijn lol ging er wel aan. En ik wilde ook gaan schrijven.’

Een mens vraagt zich af waarom je dan nu weer aan het toneel wil.

‘Het toffe aan Toneelgroep Amsterdam is dat voorstellingen er niet doodgespeeld worden. En ik woon nu om de hoek van het repetitielokaal en de Amsterdamse Stadsschouwburg. Ik heb veel meer het gevoel dat ik nu vrij rondloop op het podium. Het is ook fijn om weer even in een andere wereld opgenomen te worden. Ik heb dertien jaar achter een laptop doorgebracht. En dan die druk van de deadline, vier jaar lang, de hele tijd. Dat ging ten koste van mijn sociale leven, en uiteindelijk ook van mijn relatie. Ik had een lief dat me heel erg steunde, maar op een gegeven moment was het bij haar ook op. Zij heeft constant geprobeerd mij te steunen in de stress, maar die druk wordt op den duur wel heel hoog.’

Je koos met een vast contract bij Toneelgroep Amsterdam wel voor een gezelschap waarvan de psychologische inleving soms gedeerd lijkt.

‘Na het postmodernisme kan je ook niet anders dan ergens naar terugrijpen. Al zijn alle grenzen

opgeheven, we gaan toch gewoon door met ons voort te planten, met oorlog te voeren en elkaar lief te hebben. Het leven valt niet te elimineren. En dat is precies wat Toneelgroep Amsterdam laat zien. Ze maken heel menselijk theater. Hun mooiste stukken ontroeren me altijd diep, omdat er zo goed in geacteerd wordt.’

‘Ik hou van stukken waarin ik mag voelen wat een personage meemaakt. Ik hou ook van heel ander soort theater, maar inleving is nu eenmaal waar acteurs op uit zijn, en ik wil graag mooie rollen spelen. Te vaak heb ik in voorstellingen gestaan waarvan ik dacht: wat doe ik hier? Ik sta hier weer in mijn blote reet iets belachelijks te doen waarvoor ze elke andere acteur hadden kunnen vragen. Ik pleit hier niet voor ouderwets theater, integendeel, maar uiteindelijk draait het wel om de toneelspeler. Net daarin bewonder ik Ivo van Hove enorm. Als regisseur heeft hij er altijd heel goed over nagedacht en hij is hyperintelligent, maar in *Lange dagreis naar de nacht* geeft hij ons toch alle ruimte om zelf onze personages te zoeken. Hij registreert heel juist, heel open en economisch.’

Maar waarom wordt al die kwalleit zo vaak ingezet om juist alle onvermogen van deze tijd te to-

nen? ‘Lange dagreis naar de nacht’, is dat wat we vandaag nodig hebben?

‘Niet elk stuk hoeft een reflectie te zijn over onze maatschappij, of over wat kunst moet zijn. Dit stuk is een moderne Griekse tragedie over een vervloekte familie. Het gaat over willen loskomen van je ouders, daar niet in slagen, telkens terugkomen op dezelfde pijnpunten, dwepen met je eigen gebreken, daar anderen voor verantwoordelijk stellen. Dat is toch waar het leven om gaat?’

‘Eigenlijk is het een draak van een stuk, verre van een *well-made play*. Als je het leest, lees je alleen maar ruzie, met achter elke zin een uitroepstek. De grote ingreep van Ivo is dat hij het niet over een disfunctionele familie wil hebben, maar over mensen die willen blijven hopen dat het goed komt. Ik vind dat behoorlijk relevant voor landen als België en Nederland, die enkel nog met spindraad aan elkaar hangen, en waarin respect en liefde totaal weggevalen zijn. We komen enkel nog voor de eigen factie op, en in het ergste geval is dat voor je hachje. Een egocentrische, botte maatschappij, dat is waar we op afstevenen.’

Waarin ligt die hoop dan, bij O’Neill?

‘Je ziet mensen die door hun

bloedband tot elkaar veroordeeld zijn. Ik vind dat interessant, dat genetische. Elke keer weer willen ze dat het goed komt, willen ze alles nog maar eens bespreken. Dat is pijnlijk, maar ik geloof daar heilig in: wat mensen met elkaar meemaken, kan ze juist verder helpen. Je gaat door een dal, beleeft een crisis, en dan raak je er samen weer uit, je bent verder dan eerst.’

‘Ook in een relatie kan je zeggen: het gaat niet meer. Maar juist die periode dat je elkaar loslaat kan je tot het bijna lichamelijke besef brengen: wacht even, als ik dit nou werkelijk *wil*? Het gaat om wilskracht, gebaseerd op liefde. Als een van beiden afhaakt, dan houdt het natuurlijk op. Maar als het door de omstandigheden is dat het uit gaat, door gebrek aan tijd, of door onzekerheid, dan kan ik dat niet accepteren. En daar komen we weer bij de evolutietheorie: het is een tak waaraan je begonnen bent, en ineens wordt die tak gewoon afgezaagd. Ik ben daar tegen. Ik kan daar niet mee om. Dan voelt het alsof een arm en been ontbreken.’

Herken je iets van jezelf in Jamie, jouw personage?

‘Ik herken hem heel erg. Niet in zijn zuipen, maar in zijn streven naar oprechtheid. Hij is het die zegt: laten we elkaar niets wijs-

maken, onze broer heeft gewoon tbc. Zelf was ik vroeger een allemansvriendje, een geboren diplomaticus. Ik wou iedereen en alle standpunten proberen te begrijpen. En misschien is dat wel waarom iemand acteur wil worden?’

‘Tegelijk keek ik vooral op naar mensen die zich niet aanpasten. Zo iemand als Mauro Pawlowski, met wie ik de voorstelling *De vreemde smetten* heb gespeeld: die bewonder ik echt om zijn compromisloosheid. Die gaat gewoon door met waar hij zin in heeft. Daar streef ik zelf ook naar, maar ik ben daarvoor nog te onzeker, te behaagziek. Door het Stadsdichterschap in Antwerpen

‘Ik streef naar compromisloosheid, maar ik ben nog te behaagziek’

en het Dichterschap des Vaderlands in Nederland ben ik wel meer gedwongen om positie te kiezen. Politiek, maatschappelijk, en uiteindelijk ook individueel: dit is wie ik ben.’

Waarin verschillen België en Nederland, vanuit jouw indruk als dichter?

‘Bij het Stadsdichterschap ging ik van veel potentiële vijanden ineens warmte ervaren. Hier in Nederland heb ik het omgekeerde ervaren. Er was een redelijke goodwill, maar al gauw werden de bakken met stront aangereden. Dat heeft met Nederland te maken. “We zijn allemaal gelijk, er staat niemand boven ons, ni dieu ni maître.” Dat was het devies van Claus, maar bij ons in Nederland betekent dat: ook mensen als Claus zelf moeten hun mond houden. Wie een mening uit, wordt heel gauw voor moralist versleten.’

‘Daarom mis ik Vlaanderen. Je hoort daar vaak clichés over: flamboyant, bourgondisch, “ze zijn zo barok”, “dat Belgische accentje is zo leuk!” Ik verlang niet naar die clichés, maar ik snak nu wel weer naar wat krullen in het leven. In Nederland wordt altijd strak in tegenpolen gedacht: je bent zwart of wit. Als je hier uitgenodigd wordt in een praatprogramma kan je er donder op zeg-

gen dat je in de studio je absolute tegenpool aantreft.’

Wat mis je dan precies van Vlaanderen?

‘Gekke zaken. Zo hou ik erg van middeleeuwse en renaissance-muziek, van klassieke polyfonie, en dat associeer ik met Vlaanderen. Bier drinken op brede terrassen waar je iedereen tegenkomt, samen aan lange tafels. Gezellige avonden met een veelheid van stemmen. In Nederland heb je dat minder. Het uitgaansleven is sektarisch, en in discussies moet er altijd één stem op de voorgrond treden. Het is zo ongenuanceerd, zo plat.’

‘In Vlaanderen zijn mensen verbaal beter onderlegd en laten ze elkaar tenminste uitspreken. Jan Decleir is niet voor niets een Vlaming, dat is de beste luisteraar die ik ken. Dus ja, dat mis ik. Ik sta op een punt in mijn leven waarop ik me afvraag: wat wil ik nou? Gek genoeg heb ik net bevestigd dat ik niet te acteren, maar ik begin me af te vragen: zou ik het ook vanuit Antwerpen kunnen? Ik zat onlangs te skypen met een vriendin in Antwerpen en ik dacht: verdomme, ik wil gewoon daar zijn.’

‘Lange dagreis naar de nacht’, 10-12 oktober in de Singel, Antwerpen
www.desingel.be, www.tga.nl